O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SHAROF RASHIDOV NOMIDAGI SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI

Ro'yxatga olindi:
№ 60410900 -
2024-yil "10 15

"TASDIQLAYMAN"
SamDU rektori:
_________ R.I.Xalmuradov
2024-yil "__" ________

TADBIRKORLIK VA INNOVATSIYALAR

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	400000 – Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi:	410000 – Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishi:	60410900 – Biznesni boshqarish

SAMARQAND – 2024

Fan/modul kodi IQMT13410		O‘quv yili 2025-2026	Semestr 3-4	ECTS – Kreditlar 5/5	
Fan/modul turi Majburiy		Ta’lim tili O‘zbek		Haftadagi dars soatlari 4/4	
1.	Fan nomi		Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami: (soat)
	Tadbirkorlik va innovatsiyalar		60/60	90/90	150/150

Fanning maqsadi (FM)	
FM1	**I. FANNING MAZMUNI** **Fanni o‘qitishdan maqsad** – mamlakatimizda ishbilarmonlik muhitini yaxshilash, yangi biznesni qo‘llab-quvvatlash, tadbirkorlik va innovatsiya faoliyatini tashkil etish tartib qoidalari, tadbirkorlik va innovatsion faoliyatni rejalashtirish, tadbirkorlik sub’ektlar turlarini va ularni boshqarish usullari kabi masalalari bo‘yicha mutaxassislar tayyorlashda oliy ta’limning davlat standartida belgilangan talablarni amalga oshirishni ta’minlash va talabalarda shu sohada nazariy va amaliy professional bilimini shakllantirishdir. **Fanning vazifasi** – tadbirkorlik va innovatsiya faoliyatini tashkil etish taritib qoidalarini o‘rganish, tadbirkorlik va innovatsiya faoliyatini rejalashtirish va tahlil etishni, tadbirkorlik sub’ektlar turlarini va ularni boshqarish usullarini o‘rganish, tadbirkorlik sub’ektlar faoliyatini rivojlantirish kabi masalalarni ko‘rib chiqishdan iborat.

Fan mazmuni	
II. Asosiy nazariy qism (ma’ruza mashg‘ulotlari) II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:	
Mashg‘ulotlar shakli: ma’ruza (M)	
M1	**Tadbirkorlikning mohiyati va mazmuni.** Tadbirkorlik tushunchalari. Tadbirkorlikning mohiyati. Tadbirkorlik faoliyatining iqtisodiy, ijtimoiy va huquqiy asoslari. Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning maqsadi va vazifalari. Tadbirkorlikni iqtisodiyotda tutgan o‘rni.

M10	**Tadbirkorlik sub'ektlarining eksport salohiyatini baholash** Tadbirkorlik sub'ektlarida eksportning hozirgi holati va tahlili. Eksportyor korxonalarning davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi. Eksportyor korxonalarga yaratilgan shart-sharoitlar va imtiyozlar. Eksportga mahsulot ishlab chiqaruvchi korxonalar oldida turgan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari. Biznes korxonalarida eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirish. Horijda o'zbek savdo uylarini tashkil etish. Eksport ko'rsatkichlarini hisoblash usullari.
M11	**Tadbirkorlik faoliyatida ishlab chiqarishni klaster usulida tashkil etish va boshqarish.** Klaster" atamasi tushunchasi, mohiyati. Ishlab chiqarishni klaster asosida boshqarishni tashkil etishning xorijiy tajribasi. O'zbekiston engil sanoatida ishlab chiqarishni tashkil etish klasteri samaradorligi. "Klaster" atamasi: "panja", "bosh", "bog'lam", "guruh", "to'planish", "turg'un". "Klaster" tanlanma tadqiqotlarning bir usuli sifatida.
M12	**Xususiy tadbirkorlik sub'ektlarida innovatsion faoliyatni shakllantirish.** Innovatsion faoliyat, uning iqtisodiy mazmuni vamohiyati. Innovatsion tadbirkorlik haqida tushuncha. Biznes korxonalari innovatsion faoliyatining asosiy xususiyatlari. Biznesning innovatsion faoliyatini qo'llab-quvvatlash jarayonlari yo'nalishlari. O'zbekistonda innovatsion tadbirkorlikni rivojlantirish yo'nalishlari. Kichik korxonalarda innovatsion tadbirkorlik faoliyati ustunliklari.
M13	**Tadbirkorlik foliyatida bankrotlik va franchayzing.** Bankrotlik - raqobat kurashining obektiv xodisasidir. Biznes korxonalarining inqirozga uchrashi sabablari. Biznes subektlarini tugatish va qayta tashkil etish. Ishdan bo'shatilayotgan ishchining huquqiy kafolatlari. Biznes va tadbirkorlik faoliyatida franchayzing korxonalari haqida tushuncha. Franchayzingning chet el tajribasi.
M14	**Tadbirkorlik faoliyatida tavakkalchilik tushunchasi, uni baholash va boshqarish usullari** Tavakkalchilik haqida tushuncha. Tavakkalchilikda xavfning asosiy og'irligi. Tavakkalchilikda sug'urta bilan bog'liq bo'lgan va bog'liq bo'lmagan xavflar. Tavakkalchilik turlari va tavakkalchilikni boshqarish. Tadbirkorlik faoliyati bilan bog'liq tavakkalchilik turlari. Tavakkalchilikni boshqarish tizimi. Tavakkalchilikni baholash usullari.
M15	**Tadbirkorlik faoliyatida investitsiyalarning tutgan o'rni va axamiyati** O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli "2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini

	rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha “Harakatlar strategiyasi” Farmonidan kelib chiqqan holda investitsiyalarning mazmuni, mohiyati va va vazifasi. Investitsiyalarning amal qilinishi bo‘yicha turlari. Mamlakatni modernizatsiyalash sharoitida davlat investitsiya siyosati. Investitsion muhit va investitsiya siyosatining rivojlanish bosqichlari. Mamlakatni modernizatsiyalash sharoitida davlat investitsiya siyosati. Investitsion muhit va investitsiya siyosatining rivojlanish bosqichlari. Korxona nuqtai nazaridan investitsiya manbalari. Davlat investitsiya siyosati rivojlanish bosqichlari. Investitsiyalarning klassifikatsiya-lari va mazmuni. Mo‘ljallangan obektiga ko‘ra investitsiyalarning turlari.
M16	**Innovatsiyalarning iqtisodiy mohiyati va ahamiyati** Innovasion faoliyatning mohiyati. Innovasion loyiha, innovasion jarayon tushunchalari. Korxonada innovasion menejerning asosiy vazifalari. Innovasion jarayonga ta’sir qiluvchi omillar. Innovasion muxit va unga tasir etuvchi omillar. O’zbekiston Respublikasi Prezidentining “2017 — 2021 yillarda O’zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo’nalishi bo’yicha Harakatlar strategiyasi”ning iqtisodiy ahamiyati. Innovasiyalarni yaratish jarayonining bosqichlari. Innovasion faoliyatni boshqarish tizimlariga qo’yiladigan asosiy talablar. Ilmiy-tadqiqot va tajriba – konstruktorlik,patent ishlarini boshqarish tizimi.
M17	**Innovatsion faoliyat va uning huquqiy asoslari** Strategiya ishlab chiqish. Innovasion strategiyalarning mohiyati va turlari. Ilmiy tadqiqot, ishlanma va texnologiyalarni natijalarini tijoratlashuvi strategiyasini ishlab chiqishda maqsadli bozor tahlili.
M18	**Innovatsion marketing va uning turlari** Yangi mahsulot va texnologiyalarni bozorga kirish strategiyasi. Yuqori texnologik mahsulotlarning marketing xususiyatlari. Bozorga kirishning diffuziya modeli. Yuqori texnologik mahsulotlar xaridorining xususiyatlari. Bozorni baholash. Chegaraviy narx. Narxni belgilash usuli. Intellektual mulk bozori va innovasiyaning tijorat.

M19	**Innovatsion faoliyatni rivojlantirishning dolzarbligi** Innovasiya bozorining boshqarish uslubiyoti: "Texnologik turtki" gipotezasi va "Bozor talabi bosimi". "Texnologik turtki" (ilmdan ishlab chiqarishga)gipotezasining asosiy xolati (ilmdan bozoga), ilmiy paradigma evalyusasi tahlili. Innovasion jarayonning chiziqli modeli va uni joriy qilish shartlari.
M20	**Innovatsion jarayonlarning interaktiv modeli** Innovasiyaning chiziqli modeli qarama-qarshiligi. "Bozor talabi bosimi" gipotezasining asosiy xolati, ilmiy-texnologik rivojlanishda iqtisodiy holatlar(bozor) rolini aniqlash. Innovasion jarayonlarning interaktiv modeli va uning asosiy tasnifi. Texnologiyalar harakatining S-ko'rinishdagi mantiqiy rivojlanishi.
M21	**Innovatsion faoliyatni moliyalashtirish** Innovasion texnologiyalarning innovasion mahsulot ishlab chiqarish jarayoni bilan o'zaro bog'liqligi. Innovasion texnologiyalarni yaratish. Mamlakat boshqaruvining rivojlanishi. Innovasiyalarning hayotiylik davri. Innovasion davr tushunchasi. Ilmiy boshqaruv maktabi. Boshqaruvning klassik yoki ma'muriy maktabi. Boshqaruvdagi insoniy munosabatlar maktabi.
M22	**Innovatsion menejmentning modellari** Menejmentning xorijiy modeli. Menejmentning amerikacha modeli. Menejmentning yapon modeli. Menejmentning G'arbiy Yevropa modeli. Boshqaruv (menejment)ning mohiyati va tizimi. Boshqaruv tizimining boshqaruvchi va boshqariluvchi tizimchalari. Boshqaruv usullari. Ma'muriy yondashuv Menejment tamoyillari. Mehnat taqsimoti tamoyili.Vakolatlar va javobgarliktamoyili. Intizom tamoyili. Yakka hukmronlik tamoyili. Harakatlar birligi tamoyili. Shaxsiy manfaatlarni bo'ysindirilishi tamoyili.

	Xodimlarni mukofatlash tamoyili.
M23	**Innovatsiyalarning vujudga kelish shart-sharoitlari** Intelektual mulk mohiyati. Intellektual kapitalning mohiyati va tarkibiy tuzilishi. Insondagi intellektual qobiliyat. Insonning rivojlanishi, bilim olishi, ixtiro qilishiga tabiiy intilishi va ijodi mahsulidan iqtisodiy samara olishi. Ijodiy salohiyat. Intellektual salohiyat natijalariga va mulkchilik huquqiga ega bo'lish. Intellektual ijod natijalari. Intellektual mulkni tijoratlashtirishning mohiyati va amalga oshirish bosqichlari. Intellektual kapitalning qiymat modeli. Intellektual mulkni innovasiyaga aylantirish jarayoni. Inttelektul mulkni yaratish, baholash, huquqiy muhofazasini ta'minlashning o'ziga xos jihatlari. Intellektual mulk va boshqa fan-texnika faoliyati obyektlari. Ixtiro, patent, sanoat namunalari, tovar belgilari huquqiy himoyasini tashkil etish. Intellektual mulk obyektlarini muhofazalash. Intellektual mulk fuqarolik huquqining kichik sohasi sifatida. Patent huquqi va fuqaro munosabatlari ishtirokchilarining individuallashtirish vositalarini muhofazalash. Mualliflik huquqi. Intellektual mulkni boshqarish tizimi. Mulkiy munosabatlarni keltirib chiqaruvchi holatlar, O'zbkistonda intellektual mulk obyektlarini huquqiy muhofazalash qilish va "O'zbekiston mualliflar va ijrochilar gildiyasi" jamoat birlashmasi
M24	**Innovatsiyalarning asosiy bosqichlari va ularga ta'sir etuvchi omillar** Mamlakat boshqaruvining rivojlanishi. Menejmentning ilmiy maktablari. Ilmiy boshqaruv maktabi. Boshqaruvning klassik yoki ma'muriy maktabi. Boshqaruvdagi insoniy munosabatlar maktabi. Menejmentning xorijiy modeli. Menejmentning amerikacha modeli. Menejmentning yapon modeli. Menejmentning G'arbiy Yevropa modeli. Boshqaruv (menejment)ning mohiyati va tizimi. Boshqaruv tizimining boshqaruvchi va boshqariluvchi tizimchalari. Boshqaruv usullari. Ma'muriy yondashuv Menejment tamoyillari. Mehnat taqsimoti tamoyili.Vakolatlar va javobgarliktamoyili. Intizom tamoyili. Yakka hukmronlik tamoyili. Harakatlar birligi tamoyili. Shaxsiy manfaatlarni bo'ysindirilishi tamoyili. Xodimlarni mukofatlash tamoyili. Boshqaruv usullari. Boshqaruvning iqtisodiy usullari. Boshqaruvning ma'muriy usullari. Boshqaruvning ijtimoiy-psixologik usullari. O'zbekistonda boshqaruvining rivojlanishi va tarixi.

M2	**Tadbirkorlik faoliyatining turlari va shakllari.** Tadbirkorlik turlari. Ishlab chiqarish tadbirkorligi. Innovatsion tadbirkorlik. Ilmiy texnik tadbirkorlik. Tovar ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish bo'yicha tadbirkorlik. Tijorat tadbirkorligi. Moliyaviy tadbirkorlik. Maslahat tadbirkorligi. Maslahat xizmatlari. Tadbirkorlik shakllari. Yakka tartibdagi tadbirkorlik. Xususiy tadbirkorlik. Jamoa tadbirkorligi. Firmalar. Ma'suliyati cheklangan va cheklanmagan jamiyatlar. Aksiyadorlik jamiyati. Korporatsiya. Xolding kompaniya. Davlat korxonalari. Konsern. Konsorsium. Kooperativ. Kartel. Sindikat. Venchur korxonalar. Injiniring korxonalar.
M3	**Tadbirkorlik faoliyatini tashkil etish va boshqarish.** Tadbirkoriik korxonalarini tashkil etish va davlat ro'yxatidan o'tkazish tartibi. Biznes sub'ektlarini bank, soliq va moliya muassasalaridan ro'yxatdan o'tkazish uchun zarur hujjatlar, ularning mazmuni. Biznes sub'ektlarining bankrotliligi. Tadbirkorlik sub'ektlarini qayta tashkil etish va yopish tartibi. Tadbirkorlik korxonalariga litsenziya berish tartibi. Tadbirkorlik korxonalariga litsenziya beruvchi tashkilotlar. Tadbirkorlik faoliyatini boshqarishning maqsadi va vazifalari. Tadbirkorlik korxonalari boshqaruvining tashkiliy tuzilmalari. Tadbirkorlik sub'ektlarini boshqarish usullari va qarorlar qabul qilish jarayoni.
M4	**Tadbirkorlik sub'ektlarida marketing faoliyatini tashkil etish.** Tadbirkorlik faoliyatida marketingning ahamiyati. Marketing – biznes falsafasi. Marketingning boshqaruv funksiyasi. Bozorni tanlash. Tadbirkorlik faoliyatida bozor segmentatsiyasining ahamiyati. Bozor segmentatsiyasining xususiyatlari. Bozorni segmentlashni tashkil etish. Bozordagi maqsadli segmentni tanlash. Bozor imkoniyatlarida biznesdagi kuchli tomonlarning muvofiqligi. Tovarning hayotiylik davri.Tadbirkorlik tizimida reklama faoliyatini tashkil etish. Tadbirkorlik faoliyatida marketing tadqiqotlaridan foydalanish. Tadbirkorlik faoliyati uchun marketing dasturini ishlab chiqish
M5	**Tadbirkorlik faoliyatini rejalashtirish.** Tadbirkorlik faoliyatini rejalashtirishning maqsadi va vazifalari. Tadbirkorlikni rivojlantirishda biznes-rejaningahamiyati. Biznes-rejaning mohiyati, mazmuni va tuzish zaruriyati. Biznes-rejaning asosiy bo'limlari. Biznes-rejani bajarilishini nazorat kilish. Tadbirkorlik faoliyatini rejalashtirishni takomillashtirish. Tadbirkorlik faoliyatini iqtisodiy tahlil qilishning maqsadi va vazifalari. Tadbirkorlik korxonalari faoliyatini operativ va strategik tahlil qilish. Tadbirkorlik korxonalari faoliyati samaradorligi tahlili
M6	**Tadbirkorlik sub'ektlariga xizmat ko'rsatuvchi bozor infratuzilmalari.** Infratuzilmaning mohiyati. Tadbirkorlik sub'ektlariga xizmat

	ko'rsatuvchi bozor infratuzilmasi turlari. Brokerlik idoralari, ulgurji va chakana savdo tuzilmalari, lizing, konsalting va sug'urta kompaniyalari, bojxona xizmati, axborot – maslahat markazlari, injinering va auditorlik firmalari.O'zbekistonning bank-moliya tizimi. Bank-moliya sohasidagi o'zgarishlar. Banklarning asosiy operatsiyalari. Tadbirkorlikni rivojlantirishda banklarning roli. Banklardan kredit berish tartibi.O'zbekistonda soliq tizimi. Umumdavlat va mahalliy soliqlar. Soliq yukini kamaytirishga qaratilgan soliq siyosati. Tadbirkorliksub'ektlarini soliqqa tortish. Tadbirkorlik sub'ektlaridan olinadigan soliq turlari. Tadbirkorlik sub'ektlaridan soliq olish qoidalari va soliq imtiyozlari.
M7	**Tadbirkorlik sub'ektlarida ishlab chiqarish xarajatlari va mahsulot tannarxi tahlili.** Ishlab chiqarish harajatlarining mohiyati tarkibi va elementlari. Biznes sub'ektlarning ishlab chiqarish, sotish va boshqa faoliyati natijasida yuzaga keladigan xarajatlarni turkumlash. Ishlab chiqarish xarajatlari. Noishlab chiqarish xarajatlari. Ichki xarajatlar. Tashqi xarajatlar. Doimiy xarajatlar. O'zgaruvchan xarajatlar. Bevosita xarajatlar. Bilvosita xarajatlar. Mahsulot tannarxiga kiritiladigan xarajatlar. Davr xarajatlari. Moliyaviy faoliyat bo'yicha xarajatlar. Favqulotda zararlar. Mahsulotni tannarxi va uni hisoblash usullari. Mahsulot tannarxini pasaytirish yo'llari.
M8	**Tadbirkorlik sub'ektlarining moliyaviy faoliyati tahlili.** Tadbirkorlik sub'ektlarining moliyaviy faoliyati ko'rsatkichlari. Tadbirkorlik sub'ektlarining asosiy moliyaviy xujjatlari. Balans. Kichik biznes va tadbirkorlik sub'ektlari moliyaviy faoliyatini tahlil qilish. Moliyaviy tahlilning turlari va ularni o'tkazish uslublari. Tadbirkorlikda moliyaviy rejalashtirishning mohiyati, maqsadi va asosiy ko'rsatkichlari. Tadbirkorlikni moliyalashtirish manbalari. Biznes sub'ektlarini kredit bilan ta'minlash shakllari. Kredit turlari. Biznes sub'ektlarini moliyalashtirishning boshqa manbalari va ulardan samarali foydalanish. YAlpi daromad va foyda. Foydaning turlari. Tadbirkorlik sohasida foyda turlarini tahlil qilish. Tadbirkorlik tizimida rentabellik darajasini hisoblash usullari.
M9	**Tadbirkorlik etikasi va madaniyati, ishbilarmonlik muloqati asoslari.** Tadbirkor raxbar etikasi. Tadbirkor raxbarning etika kodeksi. O'ziga jalb qilish imidji. Tadbirkor rahbar faoliyatining ruhiy-psixologik hususiyatlari. Tadbirkor raxbar etiketi. Suxbatlashish, tanishish hamda so'rashish normasi. Ish kontraktlarini tashkil qilish. Ish suhbatlarini olib borish. Ish qog'ozlarini yozish. Telefonda gaplashish madaniyati. Ish protokoli va hisoboti. Tadbirkor raxbarning nutq madaniyati va uning ruxiy-psixologik hususiyatlari. Tadbirkor raxbarning tashqi ko'rinishi va o'zini tutishi. Tadbirkor raxbar va xodimlar o'rtasidagi munosabatlar. Tadbirkor raxbar faoliyatida mojaroli holatlar va ularni hal etish usullari.

M25	**Iqtisodiyotni rivojlantirishda xorijiy innovatsilarning roli** Korxonalarni rijlanishida innovasiyalarning roli. Korxonalarning innovasion maqsadi va vazifasi. Innovasion strategiyalarni boshqarish. Eksplerent, violent, patiyent va kommutant strategiyalarini xususiyatlari. Korxonalarda innovasion jarayonlarni oqilona tashkil etish usullari. Korxonada innovasion siyosatni amalga oshirish tartibi. Innovasion faoliyatni tashkil qilishning funksional, tematik va aralash ko'rinishlari. Sanoat tarmoqlarida innovasion-texnologik ustuvorliklar. Mamlakatning maqsadli ilmiy-texnik va innovasion dasturlari. O'zbekiston Respublikasi uzoq muddatli ilmiy-texnik va innovasion-investision kelishuvlar. Eng muhim asosiy texnologiyalar buyicha ilmiy-texnik va innovasion xarakterga ega maqsadli dasturlar. Innovasion dastur va loyihalar uchun soliq va bojxona imtiyozlari taqdim etish tizimi. Sanoat tarmoqlarida investision dastur va loyihalarning innovasion-texnologik ekspertizasini tashkil qilish. Innovasion biznes-inkubatorlar, innovasion markazlar va ilmiy-texnik va innovasion infratuzilmalar.
M26	**Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish manbalari va usullari** Innovasion loyihalarni moliyalashtirish tizimi. Innovasion kompaniyalar ustav kapitalini shakllantirish. Innovasiyalarning turli hayot bosqichlarida moliyalashtirishning tartibi. Davlat innovasion dasturlarini moliyalashtirish va uning asosiy bosqichlari. Davlat fan-texnika qo'mitasi tomonidan moliyalashtiriladigan innovasion loyihalar. Moliyalashtirish manbalari. Davlat grantlari. Vunchur fondlarning tashkil etilishi va faoliyatini boshqarish. Moliyalashtirish darajasini aniqlash usullari. Korxonaning o'z mablag'lari hisobidan innovasion loyihalarni moliyalashtirish. Joriy xarajatlar. Kapital xarajatlar. Ilmiy tadqiqot ishlarini moliyalashtirish manbalari. Loyihalar va ularning turlari. Fundamental, amaliy va innovasion loyihalar. Tarmoqlar bo'yicha innovasiya uchun xarajatlar. Innovasion loyihalarni moliyalashtirishda xalqaro tashkilotlarning roli. Rivojlanayotgan davlatlarda innovasion loyihalarni moliyalashtirishning tajribasi.

M27	**Innovatsion riski tushunchasi** Innovasion riski tushunchasi. Risklarni boshqarish tizimi. Risklarni strategik boshqarish. Risklarni aniqlash, o'lchash, tahlil qilish, shu bilan birga ularni boshqarish. Risklarni kompleks boshqarish tizimining alohida elementlari. Risklarni baholash - korporativ boshqaruning asosi sifatida. Nazorat, Kontrolling, Monitoring, Konsalting. Risklarni asosiy boshqaruvchi yoki ekvivalent lavozim. Risklarni boshqarish xizmatining majburiyatlari, holati (statusi) va mustaqilligi.Risklarni boshqarish metodologiyasi va amaliyoti. Innoavsion risklarni boshqarish va monitoringi.
M28	**Qimmatli qog'ozlar bozori orqali innovatsioni jalb etish yo'llari** Klaster nazariyasining mohiyati va tansifi. Innovasion klaster tizimi. Innovasion klaster modelining turlari. Innovasion g'oyalar, ishlanmalar, texnolgiyalarni amalga oshirishda klaster usullari. Klaster usullaridan foydalanish ahamiyati. Innovasion g'oyalar, ishlanmalar, texnologiyalarni raqobatbardoshligini ta'minlashda klaster yondashuv. Klaster turdagi tadbirkorlikni shakillantirishda innovasiyalarni boshqarish. Sanoat ishlab chiqarish hududlarini tashkil qilishda klasterlarning ahamiyati. Innovasiya – klaster asosi sifatida. Klasterning asosiy uch ko'rinishi. Klasterning o'ziga xos xususiyatlari. Innovasion mahsulotlar klasterini yaratish jarayoni. Davlat yoki korxonaning klaster siyosati va innovasiyon klasterni rivojlantirish yo'llari.
M29	**Xususiy innovatsionlarni rivojlantirish yo'llari** Mamlakatning innovasion rivojlanishini belgilovchi ko'rsatkichlar tizimi. Investision loyiha tushunchasi. Investision loyihalar tasnifi. Investisiyalarning yo'naltirilganligi. Zarur bo'lgan investisiyalar hajmi. Ko'zlangan samara turi. Munosabatlar, aloqalar turlari. Pul oqimlari turlari. Tavakkalchilik. Investision loyihani amalga oshirish bosqichlari. Investision xarakterdagi qarorlar mantiqi va mazmuni. Tanlab olish va taqqoslash. Loyihani amalga oshirishni optimallashtirish. Investision dasturni shakllantirish. Loyihalarni hajm va vaqt bo'yicha optimallashtirish

M30	**Innovatsion loyiha** Loyihalarni qarz mablag'lari orqali moliyalashtirish. Ulushlar asosida loyihalarni moliyalashtirish. Moliyalashtirishning aralash shakllari. Moliyalashning venchur tizimi. Obligasiya qarzlari: asosiy parametrlari ularning shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar. Lizing asosida moliyalashtirish: turlari, shakllari va ustunliklari.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar: seminar (S)
Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi.

A1	Tadbirkorlikning mohiyati va mazmuni.
A2	Tadbirkorlik faoliyatining turlari va shakllari.
A3	Tadbirkorlik faoliyatini tashkil etish va boshqarish.
A4	Tadbirkorlik sub'ektlarida marketing faoliyatini tashkil etish.
A5	Tadbirkorlik sub'ektlarida marketing faoliyatini tashkil etish.
A6	Tadbirkorlik sub'ektlariga xizmat ko'rsatuvchi bozor infratuzilmalari.
A7	Tadbirkorlik sub'ektlarida ishlab chiqarish xarajatlari va mahsulot tannarxi tahlili.
A8	Tadbirkorlik sub'ektlarining moliyaviy faoliyati tahlili.
A9	Tadbirkorlik etikasi va madaniyati, ishbilarmonlik muloqati asoslari.
A10	Tadbirkorlik sub'ektlarining eksport salohiyatini baholash
A11	Tadbirkorlik faoliyatida ishlab chiqarishni klaster usulida tashkil etish va boshqarish.
A12	Xususiy tadbirkorlik sub'ektlarida innovatsion faoliyatni shakllantirish.
A13	Tadbirkorlik foliyatida bankrotlik va franchayzing.
A14	Tadbirkorlik faoliyatida tavakkalchilik tushunchasi, uni baholash va boshqarish usullari
A15	Tadbirkorlik faoliyatida investitsiyalarning tutgan o'rni va axamiyati
A16	Innovasityalarning iqtisodiy mohiyati va ahamiyati
A17	Innovatsion faoliyat va uning huquqiy asoslari
A18	Innovatsion marketing va uning turlari
A19	Innovatsion faoliyatni rivojlantirishning dolzarbligi
A20	Innovatsion jarayonlarning interaktiv modeli
A21	Innovatsion faoliyatni moliyalashtirish
A22	Innovatsion menejmentning modellari
A23	Innovatsiyalarning vujudga kelish shart-sharoitlari
A24	Innovatsiyalarning asosiy bosqichlari va ularga ta'sir etuvchi omillar
A25	Iqtisodiyotni rivojlantirishda xorijiy innovatsilarningroli
A26	Innovatsion loyihalarni moliyalashtirish manbalari va usullari

A27	Innovatsion riski tushunchasi
A28	Qimmatli qog'ozlar bozori orqali innovatsioni jalb etish yo'llari
A29	Xususiy innovatsionlarni rivojlantirish yo'llari
A30	Innovatsion loyiha

IV. **Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar**

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular /

"Tadbirkorlik va innovatsitsiya" fani bo'yicha mustaqil ta'lim va ishlarning kalendar tematik rejasi

№	**Mustaqil ta'lim mavzulari**
1.	Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlikni rivojlanishi
2.	Aholining bandlik muammosini hal etishda tadbirkorlikning tutgan o'rni
3.	Tovar ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish bo'yicha tadbirkorlikni rivojlantirish masalalari
4.	Tadbirkorlik sub'ektlar faoliyatini biznes rejalashtirish
5.	Tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish istiqbollari va muammolari
6.	Tadbirkorlik sub'ektlar faoliyatini taxlili
7.	Biznes sub'ektlarni moliyalashtirish yo'llari
8.	Tadbirkorlikni rivojlantirishni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash
9.	Tadbirkorlik sub'ektlarda marketing faoliyatini tashkil etish va takomillashtirish
10.	Biznes korxonalarini boshqarishni o'ziga xos xususiyatlari
11.	Tadbirkorlik faoliyatining turlari va shakllari
12.	Tadbirkorlik faoliyatini tashkil etish va boshqarish
13.	Tadbirkorlik sub'ektlarida marketing faoliyatini tashkil etish
14.	Tadbirkorlik faoliyatini rejalashtirish
15.	Tadbirkorlik sub'ektlariga xizmat ko'rsatuvchi bozor infratuzilmalari
16.	Tadbirkorlik sub'ektlarida ishlab chiqarish xarajatlari va mahsulot tannarxi taxlili
17.	Tadbirkorlik sub'ektlarining moliyaviy faoliyati tahlili
18.	Tadbirkorlik etikasi va madaniyati
19.	Tadbirkorlik sub'ektlarining eksport salo-hiyatini baholash
20.	O'zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari
21.	Biznesni boshqarish maqsadi, boshqarish vaziyati, boshqarish muammolari, boshqarishda axborotlar bilan ta'minoti va boshqarishda qaror qabul qilish
22.	Innovatsion faoliyatni boshqarish modellari va qonuniyatlar.
23.	Intelektual mulk mohiyati va uni doirasida tartibga solish.

Sharof Rashidov nomidagi SamDU Inson resurslari va mahalla taraqqiyotini boshqarish instituti "Tarmoqlar iqtisodiyoti" kafedrasi dotsenti Sh. Sharifov tomonidan tuzilgan Tadbirkorlik va innovatsiyalar fan dasturiga

TAQRIZ

Tadbirkorlik va innovatsiyalar iqtisodiyotning eng muhim drayverlaridan biri bo'lib, ular orqali kompaniyalar raqobatbardoshligini oshiradi, yangi mahsulotlar yaratadi va jamiyatga foyda keltiradi. Innovatsiyalar bilan bog'liq tavakkallar va qiyinchiliklar mavjud bo'lsa-da, muvaffaqiyatga erishish uchun yangi yo'llarni izlash va doimiy rivojlanish juda muhim. Hozirgi zamon talabiga mos keladigan yuqori bilimga ega bo'lgan sifatli va malakali kadrlar tayyorlash va talabalarga tadbirkorlik va innovatsiyalarning mohiyati, mazmuni va nazariy tushunchalari va tamoyillari to'g'risida tegishli tasavvurga ega bo'lishlari lozim. Shu sababli, dars jarayonidagi asosiy vazifa talabaning o'qish jarayonidagi o'zlashtirish qobiliyatini oshirish, talabada innovatsiyalarni ta'lim tizimiga keng jalb etish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya tizimidan keng foydalanishni ham nazariy, ham amaliy tomonlarini, iqtisodiyot sub'ektlarning faoliyatini o'rganish usullari bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishga amaliy yordam beradi.

"Tadbirkorlik va innovatsiyalar" fanini o'rganishda qo'llaniladigan ilg'or ta'lim texnologiyalarni va metodlarini qo'llagan holda, o'quv jarayonlarini takomillashtirish nazarda tutilgan. Talabaning ushbu fanni mukammal o'rganib olish uchun qo'yilgan talablar ushbu dasturda o'z aksini topgan.

"Tadbirkorlik va innovatsiyalar" o'quv rejaga mos ravishda tuzilgan bo'lib unda qaysi mavzularni auditoriyada va qaysi mavzularini mustaqil ta'lim shaklida o'tish batafsil yoritib berilgan. Xulosa qilib aytganda, ushbu fandan tuzilgan fan dasturi kafedrada muhokama qilingan, fakultetning o'quv uslubiy kengashida muhokama qilinib o'quv jarayonida qo'llash uchun tavsiya etiladi.

SamDU "Inson resurslarini boshqarish"

kafedrasi dotsenti,i.f.n. **Bozorov B.U.**

24.	Innovasiyalarni boshqarishning tashkiliy tarkibi
25.	Boshqaruvning tashkiliy tarkibi.
26.	Ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar, patentlar va lisenziyalash.
27.	Korxonalarda innovasion faoliyatni tashkil etish.
28.	Innovasion faoliyatni moliyalashtirish.
29.	Innovasion faoliyatni amalga ishirishdagi risklar.
30.	Innovasion loyihalar iqtisodiy samaradorligini baholash
31.	Innovatsiyalarning iqtisodiy mazmuni va mohiyati
32.	Innovatsiyalarni moliyalashtirishda moliyaviy vositalar
33.	**Innovatsion** loyihalarida xarajatlar tahlili

"Tadbirkorlik va Innovatsiya" fani talabalarni nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalalar, iqtisodiy hodisa va jarayonlarga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi. Keltirilgan mavzular bo'yicha talabalar olib borayotgan tatqiqotlar,milliy iqtisodiyotning dolzarb muammolariga qaratlib talabalr tomonidan amaliy ishlashni talab etib bu xol ularda iqtisodiyot amaliyotida amaliy ko'nikmalarni, to'g'ri iqtisodiy fikirlashni shakillanishiga sabab bo'ladi.Bu holat **mustaqil ta'limda** nazarda tutilgan mavzular doirasida talabalar ish olib borishadi.Fan bo'yicha mustaqil ta'limda talabalar yuqorida keltirilgan mavzulardan tashqari o'z xoxishlariga ko'ra boshqa mavzudagi muammolarni ochib berish imkoniyatiga ega.Fan bo'yicha tavsiya etilgan mavzularni har biri to'g'risida talabalar o'zlashtirish, bilim ko'nikmasiga ega bo'lish mexanizmi fanning sillabusida keltirilgan.

3.	**V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: • ochiq iqtisodiyotda makroiqtisodiy siyosatni amalga oshirish xususiyatlari iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilishda makroiqtisodiy modellarni qo'llashni haqida ***tasavvur va bilimga ega bo'lishi;*** • ochiq iqtisodiyot sharoitida makroiqtisodiy jarayonlarning kechishi hamda makroiqtisodiy siyosatning o'ziga xos xususiyatlarini, milliy va jahon iqtisodiyoti darajasida bozor mexanizmi qanday amal qilishini izohlab berish ***ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.***

	• Talaba iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilish va xulosa chiqarish; iqtisodiy muammolarini hal etish uchun zarur bo'lgan ma'lumotlar to'plash va ulardan foydalanish ***malakasiga ega bo'lishi kerak.***
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • elektron materiallar • keys-texnologiyalar • vizual, muammoli, mualliflik ma'ruzalari, ikki tomonlama tahlil, Insert, klaster, «Venna», sinkveyn va boshqalardan foydalanish
5.	**VII. Kreditni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish

Asosiy adabiyotlar:

1. M.P.Boltayev,M.S.Qosimova,B.K.G'oyibnazarov,SH.J.Ergashxodjayeva,A.N.Samadov,SH.I.Otajonov. Kichik biznes va tadbirkorlik. O'quv qo'llanma. T.: Noshir nashriyoti. 2011
2. Y.E.Aliyev.Innovatsion Iqtisodiyot fanidan O'quv qo'llanma. Toshkent: Iqtisodiyot.-2019 y.
3. D.V.Rasulova,X.S.Asatullayev,F.B.SHakirova,O.U.Mamadiyorov. Innovatsion iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. Toshkent 2019.

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekison davlatini birgalikda barpo etamiz.T.:O'zbekiston, 2017.-56 b.
2. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik-har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. T.:O'bekiston, 2017.-104 b.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi PF-4947-sonli "2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha HARAKATLAR STRATEGIYASI" Farmoni.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoevning 2017 yil 17 yanvar PF-4933-sonli "Tadbirkorlik maqsadlarida foydalanish uchun davlat mulki ob'ektlarini sotishni jadallashtirish va uning tartib-taomillarini yanada soddalashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi Farmoni.
5. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz.T.:O'zbekiston, 2017.-56 b.
6. O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishi:omillar,

	natijalar va istiqbollar. Monografiya.-T.:Ma'naviyat, 2017-128 b. **Axborot manbalari (saytlar):** 1. http:// www.lex.uz 2. http://www.mineconomi.uz. 3. http://www.mf.uz 4. http://www.stat.uz 5. http://www. soliq.uz 6. http://www.cbu.uz 7. http://www.wordbank.org.
7	Fan dasturi Sh.Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Kengashining 2024 yil "24" avgustdagidagi 1 -son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8	**Fan/modul uchun mas'ullar:** 1. SH.S.SHaripov – Sharof Rashidov nomidagi SamDU Inson resurslari va mahalla taraqqiyotini boshqarish instituti, "Tarmoqlar iqtisodiyoti" kafedrasi v.b dotsenti, PhD.
9	**Taqrizchilar:** 1. B.U.Bozorov – SamDU, "Inson resurslarini boshqarish" kafedrasi dotsenti, iqtisodiyot fanlari nomzodi 2. Sh.A.Sultonov - Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti.,i.f.n : (tashqi)

Universitetning 2024-yil 16- avgustdagi 301-ij buyrug'i asosida Fan dasturlari va mustaqil ta'lim topshiriqlarini ishlab chiqishga ma'sul ishchi guruhi:

Rais : **N.U.Arabov**

Kafedra mudiri: **A.N.Nizamov**

Institut direktori: **Sh.D. Djurakulov**

Sh. Rashidov nomidagi
SamDU O'quv ishlari bo'yicha
1-prorektor: **A. S. Soleyev**

Sharof Rashidov nomidagi SamDU Inson resurslari va mahalla taraqqiyotini boshqarish instituti "Tarmoqlar iqtisodiyoti" kafedrasi dotsenti Sh. Sharifov tomonidan tuzilgan "Tadbirkorlik va innovatsiyalar" fan dasturiga

TAQRIZ

Tadbirkorlik va innovatsiyalar fan dasturi o'quv rejaga mos ravishda tuzilgan bo'lib, auditoriya soatalri va qaysi mavzularini mustaqil ta'lim shaklida o'tish batafsil yoritib berilgan. Ma'ruza va amaliy darslarda tadbirkorlik va innovatsiyalarning hozirgi zamon talabidan kelib chiqib fannning predmeti, maqsadi va vazifalari hamda uni o'rganish usullari batafsil o'rganib chiqish lozimligi ko'rsatilgan. Shuningdek, talabalarga innovatsiyalarni ta'lim tizimiga keng jalb etish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya tizimidan keng foydalanishni ham nazariy, ham amaliy tomonlarini, iqtisodiyot sub'ektlarning faoliyatini o'rganish usullari bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishga amaliy yordam beradi.

Tadbirkorlik va innovatsiyalar zamonaviy iqtisodiyotning asosiy dvigatellaridan biri hisoblanadi. Rivojlanayotgan dunyo bozorida raqobatbardosh bo'lish, yangi imkoniyatlarni izlash va jamoatchilikka yangiliklarni taqdim etish bugungi kunda biznes uchun asosiy ustuvor yo'nalishlar hisoblanadi. Ushbu fan dasturida tadbirkorlik va innovatsiyalar haqida asosiy tushunchalar va ularning jamiyat hamda iqtisodiyotdagi o'rni haqida mavzular qamrab olingan.

Fanni o'zlashtirish jarayonidagi zarur bo'lgan asosiy va qo'shimcha adabiyotlar ham keltirilgan. Mavzularni o'rganish jarayonida kafedra a'zolarining metodik, me'yoriy hujjatlari va qo'llanmalari foydalanish uchun tavsiya etilgan. Shu bilan birga, mamlakatimizda ishlab chiqarilgan so'nggi me'yoriy- huquqiy hujjatlar, axborot manbalari (saytlar) tavsiya etilgan.

Xulosa qilib aytganda, "Tadbirkorlik va innovatsiyalar" fanidan tuzilgan fan dasturi kafedrada muhokama qilingan ichki va tashqi taqriz mavjud, fakultetning o'quv uslubiy kengashida muhokama qilinib o'quv jarayonida qo'llash uchun tavsiya etiladi.

SamISI dotsenti i.f.n. **Sultonov Sh.A.**

KADRLAR BO'LIMI

IMZONI TASDIQLAYMAN
SamISI
KADRLAR BO'LIMI BOSHLIG'I